

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

ХРИШЋАНСКО СХВАТАЊЕ ИСТОРИЈЕ

Историја је реч о догађајима који су се десили у свету. Оно што се десило у вези са нашим спасењем, тј. са Црквом, назива се историјом Цркве. Хришћани гледају на историју као на догађања која имају свој почетак, тј. узрок и циљ у Богу. За хришћане се узрок историје и њен циљ поклапају. Узрок свеукупне историје је Бог који је зажелео да створи свет и све што је у њему и да га сједини са собом кроз свога Сина. Јер, без сједињења с Богом створена бића не могу да постоје. Сједињење свих створених бића с Богом у Христу, ради вечног живота творевине, је циљ историје, који је почео да се остварује од самог почетка историје и који ће се остварити на крају: кроз сједињење свега створеног с Богом у Христу. Историја се, по хришћанском схватању, развија од краја ка почетку. Почетак историје је откривање, остварење последњег догађаја – јединства свих створених бића са Христом, тј. будућег Царства Божијег.

Историја која се десила у давној прошлости, коју нам описује Св. Писмо Старог завета, у односу на њен циљ који је будуће Царство Божије јесте његова сенка. Због тога што је она доста удаљена од последњег догађаја, односно будућег Царства Божијег и зато што је кроз догађаје који су се десили у Старом завету то будуће Царство тек назначено. Оно што се десило у Новом завету јесте икона будућег Царства Божијег, због тога што је временски ближе будућности и зато што су ти догађаји јасније показали будуће Царство Божије. На основу догађаја из Новог завета знамо шта је циљ историје и како тај циљ изгледа. Циљ историје је силазак Сина Божијег у свет који је на овај начин постао човек - Христос и сједињење читаве творевине с Богом у Христу. Захваљујући том јединству, нестаће смрти у природи и сви ће живети вечно. То нам је показало Христово васкрсење из мртвих. Као што је Христос умро и васкрсао, тако ће и они, који су са Христом, васкрснути у последњи дан, односно ко оствари заједницу са Христом, ако и умре, васкрснуће.

У остварењу Царства Божијег слободно учествују Бог Отац, Син и Св. Дух, као и анђели и људи. Остварење Царства Божијег у историји Бог започиње стварањем различитих бића, духовних и материјалних. Духовна бића су анђели, док су материјална различита. То су биљке, животиње, птице и људи. После стварања духовних и материјалних бића Бог је замислио да његов Син сиђе у свет и да сједини сва створена бића са собом. Јер, без јединства с Богом у Христу, створена бића не могу да постоје вечно, зато што су створена ни из чега, те им је стога природа пропадљива, трулежна.

Бог, међутим, није хтео да створена природа постоји вечно у јединству с Њим без слободног пристанка природе. Јер, ако би створена бића постојала, живела мимо своје воље, тј. мимо слободе, онда то не би било срећно живљење, већ мука. Зато је Бог најпре створио духовна бића као слободна, а на крају стварања материјалне природе, створио је човека и то слободног. То значи да је Бог створио слободна бића према свом лику јер је и Он слободан у свом постојању. Бог је са човеком повезао и осталу материјалну природу, са циљем да се човек слободно сједини с Богом, а преко њега и остала материјална бића, и да у заједници с Богом живе вечно.

ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА за шести разред основне школе

Бог Отац је први зажелио да створи свет и да га сједини са собом. Ту жељу су прихватили и Син и Дух. Син Божији је пристао да он буде тај који ће постати човек и сјединити сва створена бића с Богом Оцем. Дух Свети је пристао да помаже Сину Божијем у остварењу тог дела. На овај начин би створени свет, иако је створен ни из чега, постојао вечно. Бог је, дакле, створио анђеле, људе и природу са циљем да изгради Царство Божије на земљи. Овај план Божији о свету откривен нам је у Исусу Христу и у Цркви.

Подсети се и одговори

1. Како хришћани схватају историју. Шта је узрок и циљ историје?
2. Шта је Стари Завет у односу на будуће Царство Божије?
3. На које касније догађаје указују догађаји из Старог Завета?
4. Шта је Нови Завет у односу на будуће Царство Божије?
5. У чему се разликују Стари и Нови Завет и зашто?
6. Ко све учествује у остварењу Царства Божијег на земљи?

ЦРКВА ЈЕ ИКОНА БУДУЋЕГ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГ

Христос је Син Божији, који је приликом свог рођења, пошто се родио као човек, узео створену природу од човека, тј. од Богородице Дјеве и сјединио је са собом, односно са Богом. На овај начин Христос је постао човек. После тога Исус Христос је основао заједницу са људима који су веровали у њега да је он Син Божији и спаситељ света од смрти, тј. основао је Цркву. Тако се Христос пројављује у историји као човек који је у заједници с људима, тј. пројављује се у Цркви и као Црква. Црква је заједница анђела, људи и природе са Исусом Христом, а преко њега са Богом Оцем, али оних анђела и људи који то слободно желе. Захваљујући том јединству, људи и природа ће у Христу победити смрт. Као што је и Исус Христос победио смрт васкрснвши из мртвих. На овај начин, кроз оваплоћење Христово, тј. кроз Цркву као заједницу људи и природе са Христом откривено нам је будуће Царство Божије. Тачније, будуће Царство Божије је дошло у историју у виду Цркве.

Црква је, међутим, само почетак остварења Царства Божијег на земљи, тј. његова икона. Бог Отац жели да сва створена бића постану једна велика Црква – заједница свих са Исусом Христом. Царство Божије ће се у потпуности остварити онда када Христос, који се после свог васкрсења вазнео на небо, поново дође. Тада ће сва створена бића, која су се добровољно сјединила са Сином Божијим, Исусом Христом, у Цркви постати бесмртна а они који су умрли они ће васкрснути из мртвих и сви ће живети вечно. То нам је показано кроз васкрсење Христово. Тада ће настати Царство Божије, коме неће бити краја и у коме неће бити смрти.

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Исус Христос се после свог васкрсења из мртвих вазнео на небо. То је учинио зато што жели да се људи слободно одреде за заједницу с њим. Јер да је остао на земљи и после свога васкрсења као Бог, тј. као онај који више не умире и који је свемогућ, ко би могао да му одбије послушност? Но, та послушност људи према Христу не би била из љубави, већ из страха према Христу. Што, наравно, Христос не жели. Јер страх и принуда поништавају у човеку слободу, а човек без слободе престаје да буде човек.

И после свог вазнесења на небо Исус Христос је посредством Светог Духа остао на земљи, али у другом облику. Он се пројављује у Евхаристији: најпре као онај који служи, тј. у лицу епископа а затим и као сваки члан Евхаристије. Зато сваки човек који жели да оствари заједницу са Христом то може учинити тако што ће постати члан Евхаристије, тј. Цркве. На овај начин људи остварују истинску заједницу са Христом и истовремено је та заједница утемељена на слободи.

Пре него што буде остварено Царство Божије на земљи, људи који су постали чланови Евхаристије, тј. Цркве, почињу да живе тако као да је то Царство већ дошло. То је живот у љубави, у братској заједници човека са другим човеком као са Христом. Зато је Црква икона, слика будућег Царства Божијег, а живот људи у њој је живот који ће настати онда када Царство Божије у потпуности завлада на земљи. Садашњи живот у Цркви је заснован на вери да ће Царство Божије заиста доћи. На овај начин људи показују да и они слободно желе да дође Царство Божије на земљи. Јер, када дође Царство Божије, људи више неће моћи да мењају свој став у односу на њега. Људи ће наставити да живе у ономе у чему су се затекли: или у заједници љубави с Христом, тј. у Цркви или мрзећи на Христа. Царство Божије ће доћи онда када Христос поново дође на земљу. Они људи који су хтели и остварили заједницу са Христом у Цркви, када Христос поново дође, ту заједницу ће имати у пуноћи. Слично је то као кад људи жељно ишчекују повратак некога кога воле и ко је отпутовао далеко. Док он не дође они живе као да је он ту, јер не могу да замисле свој живот без њега. Кад дође, они се тада загрле од радости и остају да заувек живе заједно. Они, пак, који нису хтели Господа пре његовог доласка, тј. који нису хтели да постану чланови Евхаристије, када он дође, остаће изван заједнице с њим. Они који су мрзели Христа наставиће да га мрзе и даље и та мржња ће бити њихова највећа мука, јер неће моћи више ништа да промене. Ми још увек не знамо тачно како ће то изгледати, али судећи по ономе што сада преживљавамо у Евхаристији, верујемо да ће за оне који су желели заједницу са Христом бити много лепо, а за оне који то нису хтели, страшно. Јер, ако имамо у виду да је Христос једини извор живота, тада можемо претпоставити како ће бити онима који не буду у заједници с Њим, а како, пак, онима који су у заједници са Христом.

Подсети се и одговори

- 1. Ко нам је открио будуће Царство Божије?**
- 2. Како то Царство изгледа?**

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

3. Зашто се Исус Христос вазнео на небо?
4. На који начин људи могу да остваре заједницу са Христом пре него да он поново дође на земљу?
5. Шта доноси људима Царство Божије?
6. На који начин ми можемо да постанемо чланови будућег Царства Божијег?

**ПОЧЕТАК ОСТВАРЕЊА ЦАРСТВА БОЖИЈЕГ ПОЧЕЛО ЈЕ СТВАРАЊЕМ
СЛОБОДНИХ БИЋА У ПРИРОДИ, АНЂЕЛА И ЉУДИ**

Знамо да Бог није хтео да се оствари његово Царство на земљи без слободног пристанка и саме створене природе. Да би створена бића слободно одлучила да ли желе да буду у заједници с Богом и да постоје вечно, Бог им је даровао слободу. Бог је најпре створио духовна бића, анђеле, и дао им слободу. Поред духовних бића, Бог је створио и материјална бића: биљке, животиње, птице и друга бића. Пошто ова бића нису била слободна, а да би и она могла да буду у заједници с Богом и да живе вечно, Бог је на крају свега створио човека, сјединио га преко његовог тела са осталом материјалном природом и даровао му слободу. Тиме је, кроз човека, и материјална природа добила слободу да одлучује, хоће ли да постоји вечно, или неће.

Поред материјалне природе, човек садржи у себи и духовну природу - преко душе. Природа човека, наиме, састављена је из душе и тела. На овај начин човек као слободно биће уједињује у себи целокупну створену природу. Другим речима, Бог је створио човека слободним, тј. као своју икону, јер је Бог слободно биће, са циљем да се преко њега Син Божији, када сиђе у свет, сједини како са духовном, тако и са материјалном природом. И то слободно, уз слободан пристанак човека на то. На овај начин би се сва створена природа сјединила с Богом у Христу и постојала би вечно. Ово нам је откривено у Христу, Сину Божијем, који је постао човек и који је у себи са Богом сјединио целокупну створену природу. Христос је постао човек, а не анђеоло и тиме је показано да Бог жели да и материјална природа, а не само духовна, постоји вечно.

Плод сједињења творевине с Богом преко човека у Христу јесте превазилажење смрти за творевину. Творевина сама, без сједињења с Богом у Христу, не може постојати зато што је створена ни из чега. То нам је показано кроз васкрсење човека у Христу, тј. васкрсење Исуса Христа, којим је побеђена смрт, што је показало да је живот вечни крајњи циљ свих створених бића и да се он остварује једино у заједници са Христом.

Подсети се и одговори

1. Ко све учествује у остварењу Царства Божијег?
2. Зашто је Бог на крају стварања створио човека слободним?

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

3. Зашто је Син Божији постао човек, а не анђео?
4. Зашто створена бића не могу да живе сама, без заједнице са Христом?

УЛОГА БОГА У ОСТВАРЕЊУ БУДУЋЕГ ЦАРСТВА

Иницијатива, како у стварању, тако и у спасењу света, тј. у остварењу вечног живота за створену природу, налази се у Богу. То и није могло да буде другчије, будући да свет није постојао пре него што га је Бог створио. Бог је створио свет ни из чега својом вољом, слободно.

У стварању света учествују све три божанске личности: Отац, Син и Свети Дух. Свет је, дакле, дело Св. Тројице. Иницијатива за стварање потекла је од Бога Оца, али су ту жељу Божију прихватили и Син и Дух. Творевина Божија, дакле, за своје постојање треба да захвали Богу Оцу и његовој љубави, као и Сину и Духу.

Само стварање света није било довољно да свет вечно постоји. Потребно је било да створена природа буде у заједници слободе с Богом како би постојала вечно. Да би створена природа могла да оствари заједницу с Богом, била је такође потребна Божија иницијатива, тј. да Бог сиђе и сједини се са природом. Будући да је Бог невидљив, несазнајан, недостижан, неприступачан за створену природу, природа сама не би могла да оствари заједницу с Богом ако Бог сам не би сишао до ње и сјединио се с њом. Дакле, апсолутно је била потребна Божија иницијатива и његово силажење међу творевину да би свет постојао вечно.

Света Тројица, Отац, Син и Св. Дух, одлучили су да Син Божији буде тај који ће се родити као човек и сјединити се са створеном природом. Син Божији је на то добровољно пристао. Дух Свети је пристао да помаже Сину приликом сједињења са творевином. Да би остварио постављени циљ, Бог је све створио својом вољом кроз Сина и у Сину, тј. с намером да се све сједини у његовом Сину тако што ће Син Божији постати човек Исус Христос. Бог је замислио да Син Божији сиђе у свет, да се сједини с човеком и да постане човек, не престајући да буде Бог. Син Божији је требало да се сједини с човеком, тј. да постане човек, зато што би на тај начин сјединио читаву творевину с Богом: и материјалну и духовну. Јер, човек је једино биће од свих створених које уједињује у себи целокупну створену природу: и духовну и материјалну. На овај начин читава створена природа постојала би вечно као Тело Сина Божијег, тј. као Тело Христово, односно као Црква. Дакле, стварање света, као и његово вечно постојање у заједници са Сином Божијим, јесте дело Божије.

Подсети се и одговори

1. Ко је створио свет и човека? Објасни крајњи циљ стварања света и човека?
2. На који начин се свет одржава у животу?

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

3. Зашто створена бића не могу да постоје без заједнице с Богом?
4. Ко је од Св. Тројице пристао да буде посредник у сједињењу створених бића с Богом Оцем? На који начин?
5. Зашто Бог има иницијативу у стварању и сједињењу творевине са Сином Божијим?
6. Зашто је Син Божији требало да постане човек?

УЛОГА ЧОВЕКА У ВЕЧНОМ ПОСТОЈАЊУ СВЕТА

Бог није хтео да творевина постоји у заједници с Њим, а да то и она сама не жели. Бог је хтео да створени свет вечно постоји у заједници са његовим Сином, али он није хтео да то буде без слободне сагласности створених бића. Није ту своју жељу хтео да спроведе на силу, без слободе и сагласности света. Зато је створеним бићима дао слободу да она сама одлуче да ли желе заједницу с Богом и да тако живе вечно, или не желе. Јер, без слободног пристанка створених бића, њихово вечно постојање значило би мучење створених бића, а не радост постојања. Бог је хтео да створена бића слободно изаберу заједницу с његовим Сином и да тако живе вечно.

Ово закључујемо на основу рођења Сина Божијег као човека, Господа Исуса Христа, од Духа Светог и Марије Дјеве. У рођењу Исуса Христа остварила се заједница слободе између Бога и створене природе. Богородица Марија је слободно пристала да роди Христа. Рођење Сина Божијег као човека јесте акт слободе, како Бога, тако и човека.

Слобода створених бића потребна је и због нераздељивог и истовремено несливеног јединства тварних бића с Богом. Без слободе створених бића није могла да се оствари заједница с Богом, а да створена бића и даље остану то што јесу, различита у односу на Бога. Слобода створених бића омогућава да она и створена природа у њима буду у заједници с Богом, али не по природи, већ на основу слободе. Јер ако би заједница између Бога и створених бића била по природи, онда би се променила и природа Бога и природа створених бића, или би се створена природа, као слабија, изгубила. И то не би било спасење створене природе, већ њено уништење. Ово нам је, такође, потврђено у Христу. У Христу су две природе, божанска и човечанска, сједињене нераздељиво али и несливено, зато што је то јединство остварено на основу слободе. Наше искуство јединства са другом личношћу, такође, показује коју улогу има слобода у том јединству. Кад заволимо неку личност, ми тада ступамо у заједницу слободе с њом и постајемо нераздвојни пријатељи. Толико нераздвојни да не можемо да живимо један без другог. У тој заједници слободе ми смо и даље двојица и различити смо, две смо различите личности, али као да смо један. Јер, не можемо да замислимо свој живот један без другог. Зато је Бог створио слободна бића, анђеле и људе: да буду у заједници слободе с Њим, нераздељиво и несливено и да тако живе вечно с Богом.

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Кључну улогу у вечном животу створене природе има човек. Зато што је човек слободно биће и што у својој природи садржи и духовну и материјалну природу. Анђели су такође слободни и као слободни могу да остваре заједницу слободе с Богом и да тако живе вечно. Међутим, они су по природи духовни. Бог је, међутим, створио и материјалну природу. Створио је различите биљке, животиње, птице и др. и желео је да и она има заједницу с Њим и да живи вечно, а не само духовна природа. Да би се то догодило, потребно је да и материјална бића имају слободу. У том циљу Бог је на крају створио човека слободним сјединивши сву материјалну природу с њим. На тај начин је Бог даровао слободу и материјалној природи. Јер, човек је створен од исте те природе од које је Бог створио и друга бића. На овај начин је Бог дао и материјалној природи могућност да преко човека оствари заједницу с Њим и да живи вечно.

Да би сјединио целокупну створену природу са собом, Син Божији требало је да постане човек. Не анђео, него човек, зато што човек садржи у себи духовну и материјалну природу. С друге стране, човек је као слободно биће могао слободно да прихвати да се са њим сједини Син Божији и да у тој заједници човек и сва остала створена бића живе вечно и да учествују у Божијем животу. На овај начин би се испунила жеља Божија да створена природа има заједницу с Богом, али слободну. Што се и десило касније, приликом рођења Исуса Христа и сједињења људи с њим у Цркви.

Размисли и одговори

1. Зашто је Бог даровао слободу створеним бићима?
2. Каква је улога човека у спасењу створене природе?
3. Зашто је Син Божији постао човек, а не анђео?
4. Да ли би без заједнице Сина Божијег са човеком могли да говоримо о слободном сједињењу материјалне природе са Сином Божијим?
5. Шта је Бог желео да се деси кад је стварао свет и човека ?
6. Ко нам је то показао?

**ЧОВЕК ЈЕ СЛОБОДАН ЗАТО ШТО ЈЕ СТВОРЕН ПО ИКНИ И ПОДОБИЈУ
БОЖИЈЕМ**

На основу записа из Св. Писма Старог Завета, Бог је створио човека по својој икони и подобију. Св. Оци су различито говорили о томе шта је то икона Божија у човеку. Оно међутим, у чему се сви слажу јесте то: да је човек као икона Божија створен слободним, тј. да је слобода икона Божија у човеку. Јер, Бог је слободно биће и човека је створио као слободно биће, како каже св. Григорије Ниски. Човек се разликује од свих материјалних бића по томе што је слободан. На који начин постоји Бог као слободна личност?

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Бог је нестворен. Бог постоји вечно - нема почетак и нема крај. Бог је апсолутно слободан у свом постојању. Бог постоји зато што сам жели и то своје слободно постојање изражава као заједницу, као љубав према Сину и Св. Духу. Бог Отац постоји увек, вечно зато што је у вечној заједници слободе, тј. љубави са својим Сином и својим Духом. Без Бога Оца не постоје ни Син ни Дух, као што ни Отац не постоји без Сина и Духа. Односно, Бог Отац не постоји као самац, већ је он у вечној заједници слободе и љубави са Сином и Светим Духом. Бог Отац изражава своје вечно и слободно постојање као Отац кроз љубав према другом, тј. према Сину и Светом Духу а исто то чине и Син и Дух у односу на Оца.

Истовремено Бог изражава своју слободу и у односу на нас као љубав према нама. Бог је нас створио зато што је хтео, створио нас је из љубави и зато нас увек воли.

Зато што је налик Богу, тј. зато што има слободу, и човек жели да постоји слободно - као Бог. Првенствено у односу на себе самог. Истовремено, човек изражава своју слободу и у односу на друге људе и бића. Све што постоји, све што га окружује, људи, ствари, животиње, очекује да постоје само ако он то жели. Ову своју тежњу да постојање свега, па чак и само његово постојање, буде плод његове слободе, човек изражава на тај начин што за њега постоји само оно што он воли.

Да би људи били иконе Божије и подобни Богу, треба да своју слободу изражавају тако што ће волети Бога, друге људе и целокупну природу. Јер, и Бог тако изражава своју слободу. Само на овај начин можемо да будемо јединствене личности, да живимо вечно и да се уподобимо Богу, што иначе сви желимо.

Подсети се и одговори

1. Шта је то икона Божија у човеку?
2. На који начин Бог изражава своју слободу?
3. Да ли је слобода допуштена и човеку? Објасни.
4. На основу чега се то види?
5. Шта треба да испуни човек да би заиста био икона Божија?

ЧОВЕК МОЖЕ ДА ИЗРАЗИ СВОЈУ СЛОБОДУ И КАО МРЖЊУ ПРЕМА ДРУГОМ

Човек је, за разлику од Бога, створен. Човеково биће није израз његове слободе, већ воље другог, тј. воље Божије. Бога нико други није створио да би му на тај начин наметнуо постојање и негирао слободу, што није случај са људима. Све што постоји и што окружује човека, такође је створио Бог. Остала

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

бића која постоје није створио човек, већ Бог. Зато и она постоје, не вољом човека, већ вољом Бога.

Човеку је, дакле, за разлику од Бога, све дато, тј. наметнуто: како његово постојање, тако и постојање свега осталог. Међутим, зато што је икона Божија човек жели да постоји слободно- као Бог. Отуда кад човек одрасте он долази у сукоб најпре са својим родитељима питајући их зашто су га родили кад га нису питали. Тиме човек изражава своју жељу да постоји ако он сам то жели, тј. да постоји слободно, као Бог, а не да му неко да живот, без да га пита. Међутим, родитељи га нису питали кад су га родили, зато што он није постојао пре него што су га родили. Зато и нису могли да га питају. Исто тако и Бог нас је створио а да нас није питао да ли желимо да постојимо кад нас је стварао. Јер пре него да нас створи нисмо постојали и зато Бог није могао да нас пита да ли желимо да постојимо. То питање Бог нам је упутио касније, после стварања, очекујући да ћемо ми своју слободу да изразимо као љубав према њему и према свему другом што је Бог створио. На тај начин би и ми живели подобно Богу и наш живот би био плод наше слободе, иако смо створени.

Истовремено, човек долази у сукоб и са другим људима и са осталом природом. Јер и они постоје мимо његове воље, док би он желео да постоје као плод његове слободе. У тежњи да буде као Бог, тј. да буде слободан и да све зависи од његове слободе, човек често долази у искушење да своју слободу изрази на тај начин што ће негирати своје постојање и постојање другог, да би створио један свој свет; другачији од постојећег кога је Бог створио. То се најбоље види кроз уметност. Јер уметник слободно ствара један свет који је његов. Зато је једино човек способан да буде уметник, јер једино је он слободан и једино човек тежи да постоји као Бог. Да би био слободан човек често пориче чак и постојање Бога, јер и Бог је у односу на човека друга личност и не зависи у свом постојању од воље човека.

Међутим, ако човек изражава своју слободу тако што мрзи, тј. негира Бога, другог човека и природу, он тиме не постаје слободан. Напротив, постаје безличан, тј. постаје нико и ништа и завршава у смрти. Јер, само заједница с Богом, с другим човеком и природом дају човеку јединствено и вечно постојање.

Бог је човеку дао слободу да би и човек изражавао слободу као љубав према другом, тј. према Богу, другим људима и према природи, јер то је једини начин да и ми будемо истински слободни, тј. да будемо као Бог. Јер и Бог изражава своју слободу као љубав према другом, према Сину и Духу и према нама. Само кад смо у заједници слободе с Богом и са другим, и ми постојимо. То се најбоље види кад волимо неког и кад он нас воли. На основу тог искуства схватамо да смо заиста слободни, срећни, тј. осећамо се као Бог. Само онда кад своју слободу изразимо као љубав према другом и други према нама, постајемо слични Богу. Зато човек оне које је он сам изабрао за своје пријатеље воли и жели да га и они воле и са њима жели да живи. Јер су они плод његове слободе, тј. љубави. С родитељима долази у сукоб зато што су га они родили, а нису га питали и тиме су му ускратили слободу, а пријатеље воли зато што их је он сам

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА за шести разред основне школе

слободно изабрао. И на овај начин, међутим, човек показује да личи на Бога и да жели да постоји као Бог.

Дакле, да бисмо били иконе Божије и подобни Богу, треба своју слободу да изражавамо тако што ћемо волети Бога, друге људе и целокупну природу. Јер, и Бог тако изражава своју слободу. Само на овај начин можемо да живимо вечно и да се уподобимо Богу, што иначе сви желимо.

Размисли и одговори

1. У чему се разликују Бог и човек?
2. На које све начине човек може да изрази своју слободу?
3. Зашто човек може да испољи своју слободу и као љубав и као мржњу према другом човеку и према Богу?
4. На који начин ми људи треба да изражавамо своју слободу да бисмо били као Бог?
5. Које наше искуство нам показује да нас је Бог створио да постанемо слични Њему?

ПОЈАВА СМРТИ И ЗЛА У СВЕТУ

Први човек Адам је своју слободу изразио као негирање, тј. као неприхватање Бога. Одбио је да се слободно сједини с Богом. Прогласио је себе Богом и одвојио се од Њега. Своју слободу је искористио да одбаци заједницу с Богом и да буде сам.

Пре првог човека Адама, како нам св. оци Цркве објашњавају, заједницу с Богом су одбацила и нека духовна бића, тј. неки од анђела. Анђели су створени пре људи и такође су створени слободним. И њих је Бог створио са циљем да учествују у заједници с Богом у Сину Божијем и да тако постоје вечно. И они су своју слободу искористили не да остваре заједницу с Богом, него да одбаце Бога и прогласе себе Богом. Те пале анђеле, који су се успротивили плану Божијем о творевини, Црква назива ђаволима. За разлику од првих људи, који су се покајали за своју погрешно употребљену слободу против Бога, ђаволи су они који остају упорни у свом противљењу остварењу Царства Божијег на земљи.

Последица Адамовог одбијања да се сједини с Богом јесте смрт како његова, тако и целе материјалне природе. Јер човек је, одбивши заједницу с Богом, одвојио и материјалну природу од Бога. Смрт се, дакле, појавила у материјалном свету после одбијања првог човека да оствари заједницу слободе и љубави с Богом. Зато што су и човек и природа, без заједнице с Богом, смртна и ништавна бића. Да бисмо остварили заједницу с Богом и на тај начин живели вечно, требало је да човек покаже своју слободу као љубав према Богу. Будући да је први човек одбио да то учини, због тога су у природи наступили трулежност и смрт. После Адамовог греха, сви људи и сва жива бића су

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

(п)остали смртни и умирали су. Сама за себе, без заједнице с Богом, коју остварује преко човека, природа је смрт и трулежност. Да је човек остварио заједницу с Богом, природа не би умирала. Смрт у природи је последица погрешно употребљене слободе од стране човека. Човек је био слободан да изабере: или заједницу с Богом, тј. љубав према Богу и да живи, или да одбије ту заједницу и да умре. Човек је изабрао ово друго.

Последица оваквог изражавања слободе јесте и то што је човек почео да мрзи не само Бога као другог, већ и сву његову творевину: друге људе, животиње, биљке и све оно што је било друго и различито од њега. На тај начин је мислио да ће бити слободан, али што се више усамљивао све је мање бивао слободан. Напротив, оставши сам постао је ништаван, јер кад човек остане сам, и кад га нико не познаје и не признаје, он као да и не постоји. На крају је завршио у смрти. Јер одвојивши се од Бога као јединог извора живота човек је умро.

Када је човек спознао да је сам за себе смртно биће, у њему се појавио страх од смрти. Да би превазишао смрт, човек је почео да чини разна дела. Но сва су се она завршавала смрћу. Човек је уместо ка Богу почео да управља природу ка себи, мислећи да ће му природа дати живот и да ће на тај начин да превазиђе смрт; уместо да сарађује с Богом на остварењу Царства Божијег, почео је сам да ствара своје људско царство без Бога. На овај начин човек и природа су, уместо да се крећу ка Богу и да остваре заједницу с Њим, почели да се креће ка небићу и да умиру.

Речју, уместо да остваре јединство с Богом и живе вечно, људи су се као слободна бића одвојили од Бога, а самим тим су постали непријатељи и међу собом, а одвојили су и природу од Бога. Тако су (п)остали смртни. Уместо ка Богу, људи су кренули путем ништавила и ишчезнућа. Јер, створени ни из чега, а одвојени од Бога, нису имали одакле да црпу енергије живота. Иста судбина је задесила и сва остала створена бића зато што су она била, као неслободна, под влашћу човека. И то не њиховом кривицом, већ због погрешно употребљене слободе од стране човека. Јер, кривица постоји само код оних бића која имају слободу да одлучују хоће ли заједницу с Богом или неће, а то су људи.

Ослоњени на себе и своју природу, људи и створена бића су били осуђени на пропаст, на смрт, будући да је њихова природа сама по себи небиће, ништавило. Створена бића и људи могу да постоје једино ако су у непрекидној заједници с Богом као јединим извором живота, а не сама за себе. Зато је Бог све створио са жељом да се сва бића сједине са његовим Сином и да у Сину и кроз Сина живе вечно, иако су створена.

Дакле, зло и смрт нису казне Божије над људима, већ последица погрешно употребљене слободе од стране слободних бића у творевини. Уместо да пројаве своју слободу као љубав према Богу и његовим створењима, људи су хтели да буду независни од Бога у свом постојању. То је проузроковало смрт у природи, будући да створена бића нису бесмртна по природи.

И поред одбијања првог човека Адама да оствари заједницу с Богом и да сва бића приведе Богу, Бог није напустио створена бића. Није дозволио да се због греха првог човека Адама његова дела, тј. створена бића, врате у небиће.

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Зато што их је волео јер их је из љубави и створио. Тачније, Бог није одустао од свог првобитног плана да створена бића живе вечно у заједници с Њим. После Адамовог пада је, међутим, дошло до промене начина остварења првобитног плана Божијег, али не и напуштања самог плана. Та промена се састоји у томе што је сада Син Божији, поставши човек, требало да учини оно што је први човек одбио, а то је да створена бића сједини с Богом. Требало је и да умре да би спасао човека и природу од смрти, јер су после Адамовог греха сви људи постали смртни. То се иначе не би десило да је први човек Адам пристао на сједињење са Сином Божијим на почетку историје. Тада би Син Божији постао човек, а да не умре, а човек би у заједници с Њим постао бесмртан и син Божији.

Подсети се и одговори

1. Откуд смрт и зло у свету?
2. Како су први људи и понеки анђели употребили своју слободу коју им је Бог дао?
3. Како људи иначе требају да пројављују своју слободу ако желе да живе вечно?
4. Да ли је Бог променио свој план о творевини после пада првог човека?
5. Шта се променило после греха првих људи у остварењу плана Божијег о творевини, а шта није?

**ИСТОРИЈА КОЈУ ОПИСУЈЕ СТАРИ ЗАВЕТ УКАЗУЈЕ НА ТО НА КОЈИ
НАЧИН ЋЕ БОГ СПАСИТИ СВЕТ ОД СМРТИ**

Историјски догађаји које описује Св. Писмо Старог Завета, као што смо већ рекли представљају сенку будућег Царства Божијег. Зато што показују да ће на крају историје Син Божији сићи у свет и постаће човек да би сјединио сва створена бића са собом и учинио их вечним, бесмртним.

После одбијања првог човека да сарађује на остварењу Царства Божијег, Бог је требало да постане човек и да испуни оно што је први човек одбио да учини. Зато догађаји које описује Стари Завет сада укључују и овај додатни елеменат и припремају људски род преко Јеврејског народа и показују да ће Син Божији постати човек и да ће умрети да би спасао људе и сву природу од смрти. Ти догађаји су плод слободне сарадње Бога и Јеврејског народа. Ништа Господ не чини у историји која се тиче спасења света, тј. остварења Царства Божијег на земљи, без пристанка људи. Истовремено, Стари Завет указује и на који начин ће се то догодити. Наравно, ово се може видети само ако историју Старог Завета посматрамо из перспективе новозаветних догађаја, а затим и из перспективе будућег Царства Божијег, као што су то чинили и први апостоли и хришћани. Јер, догађаји Новог Завета дају пуноћу и објашњавају оно што се у прошлости догодило и зашто се догодило, као што ће будуће Царство Божије

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

објаснити и употпунити оно што се десило у Новом Завету и касније. Тако, на пример: речи пророка Исаије да ће девојка затруднети и родити сина и наденуће му име Емануил, што у преводу значи с нама је Бог, оствариле су се приликом рођења Исуса Христа од Марије девојке. Спремност Аврама да жртвује свога јединца сина Исака, само да би остао у савезу с Богом, указивало је на долазак и страдање Јединородног Сина Божијег, како би преко њега свет имао заједницу с Богом. Избор Аврама од стране Бога да он буде родоначелник једног народа, који ће постати народ Божији, Израилъ прасликовао је Исуса Христа и Новозаветну Цркву као заједницу једног новог Израилъа, народа Божијег с Богом, преко Исуса Христа итд.

Исти је случај и са догађајима из Новог Завета, као и садашњим. И они се могу разумети једино ако их посматрамо из перспективе последњег догађаја, тј. из перспективе будућег Царства Божијег. Царство Божије ће бити сабрање свих народа који то желе око Господа Исуса Христа, који ће их довести у заједницу с Богом Оцем. То нам показује новозаветна Црква кроз Евхаристију као сабрање многих народа око Господа Исуса Христа, који их приводи Богу Оцу.

Будући да се Царство Божије још увек није остварило у пуноћи, ми то сада примамо вером. Верујемо да ће се будуће Царство Божије остварити имајући за то доказе у историји Старог и Новог Завета. Као што су старозаветни пророци и праведници веровали Богу да ће доћи Месија, Христос, што се касније и догодило, тако и ми верујемо да ће Христос поново доћи и установиће Царство Божије. Ту своју веру најбоље пројављујемо када се сабирамо на светој Литургији око епископа као око Христа.

На овај начин историја показује да њоме управља Бог и да је Он води ка одређеном циљу. Ми се само укључујемо у делатност Божију. Тај циљ је остварење Царства Божијег на земљи и вечни живот људи и природе.

Ово, међутим, не треба схватити тако да у тим догађајима учествује само Бог. Бог ништа не чини без сагласности и пристанка људи. Зато што се то тиче људи и њиховог спасења, које не може да се оствари без сагласности самих људи. Макар људи и не разумевали у датом тренутку шта се тачно збива, они ипак слободно учествују у тим догађајима и на тај начин дају допринос остварењу плана Божијег о творевини, или не учествују.

Прошли историјски догађаји извиру из будућих догађаја и истовремено су и припрема за потоње. Без жеље Божије да створи Царство Божије не би било ни света, ни нас, ни историје. Старозаветни догађаји су праслика Царства Божијег, Новозаветни догађаји су икона, док ће пуноћа и потврда истинитости како Старозаветних, тако и Новозаветних бити будуће Царство Божије. Будуће Царство Божије ће бити потпуна истина којој се сада надамо и у коју сада верујемо.

Размисли и одговори

- 1. Шта показује историја Старог Завета? Подсети се онога што си учио/ла у петом разреду из катихизиса.**

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

2. Како хришћани гледају на историју Старог Завета и из које перспективе?
3. Зашто се прошли, Старозаветни историјски догађаји разумеју само кроз потоње-Новозаветне ?
4. У ком односу стоје Старозаветни историјски догађаји и Новозаветни?
5. Који је то догађај који ће бити последњи у историји и који ће дати пуноћу свим историјским догађајима, и Старом и Новом Завету?

РОЂЕЊЕ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА И ЊЕГОВ ЖИВОТ

Рођење Господа Исуса Христа

Прошло је много времена од стварања света и одбијања заједнице првог човека Адама с Богом. Створитељ и Сведржитељ свега, Бог, одлучио је, када је дошла за то пуноћа времена, да се открије људима и да им открије свој план о творевини. Послао је Сина Свога, Јединородног, да се оваплоти и да постане човек како би природа и сви људи могли преко Њега и у Њему да постану синови Божији. Како се десило рођење Сина Божијег као човека?

У граду Назарету у Галилеји, на Блиском Истоку, живела је једна девојка по имену Марија. Она је била у свему угодна Богу. Марија је била заручена за Јосифа, човека побожног из племена, тј. из породице Цара Давида. Њој је, пре него што се она удала за Јосифа, Бог послао свога весника, арханђела Гаврила, који јој је поручио да ће, благодаћу Божијом, тј. Духом Светим, родити Сина и да га назове Исус. Он ће бити Духом Светим Цар у дому Израилевом и Спаситељ света. Марија Дјева је примила са сваком послушношћу ову вољу Божију, изражавајући при том чуђење како ће то бити кад она не зна за мужа, али је ипак слободно пристала и рекла: “Ево слушкиње Господње, нека ми буде по речи твојој” (Лк 1, 38). Тако се Син Божији зачео као човек у утроби Марије Дјеве. Овим се испунило Старозаветно пророштво које гласи: “Ево девојка ће затруднети и родити Сина и даће му име Емануил, што значи с нама је Бог”.

У то време Римски Цар Август, који је царовао и над овим областима од 31г. пре Христа до 14г. после Христа, издао је наредбу да се попишу сви становници царства, сваки у свом граду где је рођен началник њихове фамилије. Јосиф, заручник Марије Дјеве, узео је са собом своју заручницу и пошли су у Витлејем да се тамо попишу, јер је отуда био родоначалник његове породице. Кад су они допутовали у Витлејем, десило се да нису могли да нађу места за спавање, јер је све било попуњено. Због мноштва људи који су дошли у Витлејем истим послом, као и Јосиф и Марија, све куће за становање су већ биле попуњене. Морали су да се сместе привремено у једну пећину где је боравила стока. У то време су се навршили дани Маријине трудноће и она је родила Исуса у тој пећини. На овај начин се испунило старозаветно пророштво да ће се Христос родити у Витлејему, граду Јудином.

Марија је новорођенче повила и метнула га у јасле. Ово се десило ноћу док су спавали сви осим пастира, који чували своја стада. Тим пастирима се

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

јавио Анђео Господњи и открио им шта се десило, тј. да се те ноћи родио Син Божији, Спаситељ света, и да лежи у пећини у јаслама. Пастири су, такође, видели и мноштво других анђела који су се појавили на небу и почели да певају песму: “Слава Богу на висини, а на земљи мир, међу људима добра воља”. Пастири, иако у почетку уплашени од појаве анђела, пожурили су да виде Божанско новорођенче и да му се поклонне. Уверивши се у истинитост вести коју су примили од Анђела, они су одмах овај догађај објавили и другим људима.

Овај космичко историјски догађај, који је поделио историју човечанства на ону пре и на ону после Христа, од великог је значаја за све људе и сву творевину. Те ноћи, у Витлејему, родио се Син Божији и постао је човек као и други људи, онај који је створио људе и све што се види и не види. Син Божији је постао човек да у себи сједини и помири Творца са његовом творевином.

Подсети се и одговори

1. Шта је био план Божији о свету?
2. Кад се Христос родио и где?
3. Како се звала мати Господа Исуса Христа?
4. Ко је први објавио рођење Христово и коме?
5. Да ли су се испунила старозаветна пророчанства у вези са рођењем Спаситеља света?
6. На који начин је Син Божији помирио Творца са целом творевином?

Христово детињство и младост

Када су се испунили дани које је предвиђао Божански закон којим су се управљали Јевреји у тим приликама, Марија и Јосиф су понели дете Исуса у Јерусалим да га уведу у јерусалимски Храм и захвале Богу за његово рођење. Тамо су нашли старца Симеона, човека праведника, коме је Господ обећао да неће умрети док не види спаситеља света. Чим је угледао малог Исуса, старац га је узео на руке и заблагодарио Господу што му је испунио обећање. Том приликом је пророковао о спаситељном делу Исуса Христа, а Марији, матери његовој, рекао је да ће поднети велики бол за својим сином. При том је мислио на страдање Христово, које ће његова мати с болом гледати.

Христос је растао са својом Мајком и поочимом Јосифом у Назарету испуњен сваком мудрошћу и благодати. Будући да је живео и растао у Назарету, Исус Христос је назван и Назарећанином. Тиме се испунило старо пророштво које каже за њега “да ће се назвати Назарећанином”.

Када му је било 12 година, пошао је са својим родитељима у Јерусалим о празнику Пасхе да се поклонне Богу у Храму, какав је иначе био обичај код Јевреја. Кад је требало да се врате, његови родитељи су приметили да се Исус изгубио у мноштву народа које је у то време било у Јерусалиму. Пошто су га дуго тражили, на крају су га нашли у Храму Соломоновом како седи међу учитељима закона и слуша их и пита, тако да су се сви дивили његовој

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

мудрости и расуђивању. Том приликом Мати његова, Богородица Марија прекорила га је што је отишао од њих не питајући их. Рекла му је: “Чедо, што нам тако учини? Ево отац твој и ја тражисмо те с болом”. Исус јој је одговорио: “Зашто сте ме тражили? Зар нисте знали да мени треба бити у ономе што је Оца мојега” (Лк 2, 48-49). Овим одговором Исус Христос је хтео да им каже да је он Син Божији. Но они тада нису разумели ове Исусове речи који им је рекао.

Из Јерусалима Исус се вратио са својим родитељима у Назарет. Тамо је живео и растао и био им је послушан.

Подсети се и одговори

- 1. Ко је и шта посведочио о Исусу Христу приликом његовог обрезања?**
- 2. Где је Христос одрастао?**
- 3. Шта је Исус Христос рекао за себе кад су га његова мати и поочим нашли у Храму?**

Христово крштење, проповед и делатност

После неколико година, Исус Христос је пошао Јовану Крститељу да га он крсти на реци Јордану. Јован се подвизавао близу реке Јордана и крштавао људе, проповедао покајање говорећи да се приближило Царство Божије. Он је био пророк јер је проповедао долазак Сина Божијег у свет и Царство Божије. Пророк Јован је био она личност о којој су још давно говорили пророци да ће се он појавити пред сам долазак Месије, као и то како ће живети у пустињи и подсећати људе на долазак Исуса Христа. Јован Крститељ је рођен кад су његова мати Јелисавета и отац Захарија били толико стари да природно нису могли више да имају деце. Но Господ се јавио Захарији кад је овај служио у Јерусалимском Храму и рекао му да ће он ипак добити сина и да му да име Јован. Рекао је још да ће он бити велики и назваће се пророк Бога Вишњег. Крштавајући људе, Јован је најављивао да се приближио долазак Христа, тј. рођење спаситеља света. Крштење Јованово је било подстрек људима да се људи покају, тј. да увиде да не могу постојати без Бога. На тај начин их је припремао за долазак Сина Божијег у свет. Истовремено им је говорио да он (Јован) крштава водом, а да ће Христос, Син Божији, крштавати људе Св. Духом.

Једног дана дошао је и сам Исус Христос Јовану да га овај крсти. Док је Јован крштавао Исуса, у тај час се појавио Дух Свети у виду голуба и сишао на Исуса, док се с неба као удар грома чуо глас Бога Оца који је говорио: “Ово је Син Мој љубљени у коме сам све благоизволео и благословио”. Св. Јован је познао да је Исус из Назарета Син Божији, Христос, који је требало да дође на свет и да оснује Царство Божије. То је он посведочио и другима говорећи: “Онај који ме посла да крштавам водом он ми рече: На кога видиш да силази Дух и остаје на њему то је онај који крштава Духом Светим. И ја сам видео и засведочио да је он Син Божији” (Јн 1, 32-34). Исус се назива Христом зато што је на њему Дух Свети. Исусово крштење и силазак Духа Светог на њега показали су да је он у заједници с Богом Оцем, тј. да је Син Божији. На овај начин Христос

ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА за шести разред основне школе

је и нама показао да ако и ми желимо да будемо синови Божији у заједници с Њим, треба да се крстимо водом и Духом Светим. Јер, Дух Свети својом делатношћу нас сједињује са Сином Божијим, а преко њега са Богом Оцем. Зато се сви они који су крштени Духом Светим називају хришћани, тј. зато што су помазани Духом Светим и тиме сједињени са Сином Божијим. Јер, у Старом завету Дух Божији се давао изабраним људима кроз помазање уљем и мирисима.

Приликом Христовог крштења, открио се Бог који је Св. Тројица: Син који се крштавао, Дух у виду голуба и Бог Отац кроз глас с неба. Том приликом је откривена воља Божија, тј. воља Бога Оца о свету и његовом спасењу у Христу.

Кушање Господа Исуса Христа

После крштења, Дух Свети је одвео Исуса Христа у пустињу где је боравио 40 дана у посту и молитви и ту је као човек кушан од стране ђавола. Ђаволи су, као што смо већ рекли, слободна бића која су одбацила план Божији о спасењу творевине кроз заједницу с Богом. Кушање Христово од стране оних који су против Бога и Божијег плана о творевини, састојало се у томе што су они понудили да Исус Христос, због хлеба, или власти, или свога егоизма, тј. да сам себе прогласи за Бога без заједнице с Богом Оцем, одбаци послушност Богу Оцу и да тако пропадне Божији план о остварењу Царства Његовог на земљи. То се, међутим, није десило. Исус Христос је остао веран љубави према свом Богу Оцу.

Победивши искушења, вратио се из пустиње и проповедао је људима да се његовим рођењем приближило Царство Божије. Од оних који су поверовали у њега као Сина Божијег и Месију, Христос је изабрао 12 апостола, најближих својих ученика и сарадника. То су: Андреј, Симон, звани Петар, Јаков, Јован, Матеј, Филип, Вартоломеј, Тома, Јаков Алфејев, Тадеј, Симон Кананит и Јуда Искариотски, који га је издао. Апостоли су били људи једноставни и побожни, с којима је Исус почео своје проповедање о спасењу људи и о доласку Царства Божијег. Чинио је чуда, исцељивао је болесне, отварао очи слепима и васкрсавао мртве. Суштина Христовог Јеванђеља, тј. проповеди била је да људи имају заједницу љубави с Њим, са Богом Оцем који га је послао и са својим ближњима и да верују у долазак Царства Божијег и васкрсење мртвих, јер ће једино тако моћи да се ослободе смрти. Реч Христова, као и његова дела, пробудила је многа срца људи и велико мноштво народа је почело да иде за њим и сматра га обећаним Месијом и Спаситељем света од смрти. Међу њима је било и много побожних жена. Две од њих, Марта и Марија, биле су стално са Исусом, а њихов брат, Лазар је био пријатељ Христов, кога је Христос много волео. У међувремену када је Христос био далеко од Витаније, где је живео Лазар са својим сестрама, Лазар се разболео и умро. Христос је био обавештен о овом догађају, али пошто је био далеко, дошао је тек четири дана после Лазареве смрти. Иако је претходно васкрсао Јаирову кћер и сина сиромашне удовице из Наина, Лазареве сестре су биле у очајању, сматрајући да је њихов брат умро заувек. Говориле су: да је Исус Христос био ту, њихов брат не би умро. Веровале су да је Исус Христос Син Божији и да може да избави од смрти.

ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

Када се Христос појавио, видевши њихову веру у њега као Спаситеља, васкрсао је Лазара из мртвих и тиме је показао да је он заиста Син Божији и спаситељ света. Тиме је Он предсказао и опште васкрсење из мртвих, тј. да ће он на крају ослободити смрти све људе који буду веровали у њега.

Својом проповеђу и делима, међутим, Христос је озлоједио многе Фарисеје и учитеље закона, који су се слепо држали слова закона, пошто Христос, чинећи добро људима, није много пазио на закон. Њему су били важнији људи и њихово спасење него слепо испуњење закона. Фарисејима је, међутим, важнији био закон од живих људи и зато нису разумевали Христа који каже: није човек ради закона, него је закон ради човека. У њиховим срцима није било места за љубав према људима, коју је Христос неизмерно показивао према сваком човеку без разлике, био он праведан или грешан. Зато су вребали прилику кад ће га оптужити да би га убили.

Подсети се, размисли и одговори

1. Ко је Јован Крститељ?
2. Шта се десило приликом крштења Исуса Христа?
3. Зашто је потребно да и ми људи будемо крштени водом и помазани Духом Светим?
4. Чиме је ђаво кушао Исуса Христа?
5. Шта је Господ Исус Христос показао приликом кушања?
6. Чему нас уче Христова чуда?

Христово страдање и смрт

Знајући да се приближило време кад треба и да умре да би спасао род људски од смрти, Исус је узео тројицу својих ученика: Петра, Јакова и Јована, одвео их је на гору Тавор и преобразио се пред њима. Његово лице и одело су засијали као сунце, тако да ученици нису могли да га гледају иако им је било врло пријатно у том часу да буду крај Њега, а двојица великих старозаветних пророка, Мојсије и Илија појавили су се и разговарали са Христом. Ово је Христос учинио с циљем да припреми своје ученике, да не клону у вери да је он заиста Син Божији и спаситељ света у часу кад он буде разапет и умро.

Пред Јеврејски празник Пасхе, Христос се спремао да са својим ученицима уђе у град Јерусалим и тамо прослави Пасху. Пасха је празник који су Јевреји славили у спомен изласка Јевреја из египатског ропства. Пре него што их је извео из ропства, Бог је наредио Јеврејима да свака породица закоље једно јагње и да његовом крвљу помаже довратак своје куће. То ће бити видљиви знак, кад Господ прође, да су то јеврејске куће. Пасха иначе на јеврејском језику значи пролаз, излазак. Истовремено Пасха је означавала будуће ослобођење народа Божијег од смрти и проклетства смрћу Сина Божијег. У исто време кад је Исус дошао у Јерусалим, Фарисеји, који били учитељи закона и ревнитељи за испуњење Мојсијевог закона, спремали су се да га ухвате и погубе. У Јерусалим је Исус Христос ушао у крајњем смирењу, јашући на магарету, али је дочекан

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

као Цар од мноштва људи и деце, који су бацали пред њим цвеће и палмине гранчице кличући: “Осана сину Давидову, благословен који долази у име Господње”. Овим се испунило пророштво Исаијино: Устима мале деце учинићу себи хвалу, говори Господ. Христос је међутим знао да се приближава дан његове смрти и учио је своје ученике припремајући их за то.

Један од 12 његових ученика, Јуда, звани Искаротски, договорио се са Фарисејима и првосвештеницима да изда Исуса. За то је добио 30 сребрника. Када је Исус, уочи Пасхе, био на вечери са својим ученицима и кад је прослављао Пасху како су налагали Јудејски обичају везани за овај велики празник, открио им је да се приближио дан његове смрти за спасење људи и предао им је том приликом велику Тајну Св. Евхаристије. То је била последња вечера Христова са својим ученицима, која се назива и Тајна вечера. Том приликом Исус Христос је рекао својим ученицима да кад год се буду сабирали на вечери, тј. на Евхаристији у име његово и у тој прилици јели хлеб и пили вино, да ће тај хлеб бити Тело његово, а вино Крв његова и да ће на тај начин обзнањивати Његову смрт за спасење света и исповедати његово васкрсење из мртвих док он опет не дође. Указао им је да ова тајна, тј. Евхаристијско сабрање његових ученика, указује на будући његов долазак и Царство Божије, и она је зато постала камен темељац Цркве Његове и на основу ње је организовано њено јединство као Тела Христовог.

После пасхалне вечере, Исус је у пратњи својих ученика изашао из Јерусалима на Маслинску гору, где се оних празничних ноћи скупљало мноштво народа да чује Исуса. Тамо је Исус, оставивши своје ученике мало даље од себе, молио Бога Оца, уплашен као човек да ако је могуће не искуси страшно страдање и смрт. Том приликом Св. Дух је био уз Христа, тешио га је и храбрио да Христос издржи страдање како би се свет спасао од смрти. У ноћи су га опколили војници са првосвештеницима и фанатизованим народом, међу којима је био и Јуда, и на његов пољубац као знак распознавања, ухватили га и одвели првосвештенику Кајафи. Првосвештеник је био први међу свештеницима и био је управитељ Јеврејског народа. У време страдања Господа Исуса Христа, Јевреји су имали два првосвештеника: Ану и Кајафу. Тамо су га првосвештеници и њихове слуге војници тукли и ругали му се и на крају су му судили и осудили на смрт зато што је говорио за себе да је он Син Божији. После су га одвели Понтијском Пилату, римском старешини и од њега затражили да га убије, јер су му они нашли кривицу због које је по јеврејском закону требало да умре. Испитавши Исуса, Понтије Пилат је одговорио да он не налази никакве кривице на њему. На наваљивање старешина и фанатизоване гомиле народа да га погуби, Пилат је пред њима опрао руке чиме је показао да он нема ништа са смрћу Исусовом и предао им га да га разапну. У Петак, пред празник Пасхе, војници су повели Христа на брдо изван Јерусалима звано Голгота и тамо га разапели на крст. Христа је пратила његова Мајка Богородица, још неке жене које су слушале науку Христову док је он проповедао по Јудеји и ученик кога је Христос много волео, Јеванђелист Јован. Они су, поред других апостола и жена које су гледале из далека, били сведоци страшне Христове драме. Када је Христос умро, тај догађај је изазвао чудно понашање природе и људи. Сунце се помрачило, земља се затресла, завеса у

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Храму се расцепила на двоје и многи умрли људи тог часа су васкрсли из гробова и показали се својим рођацима.

Подсети се и одговори

1. Шта је Тајна вечера?
2. Ко су учесници тајне вечере?
3. Ко је јеванђелист Јован а ко Јуда Искаротски?
4. Шта је Христос хтео да покаже својим ученицима пре свог страдања и зашто?
5. Кад је Христос пострадао и како?
6. Зашто је Христос разапет на крсту?

Христово васкрсење из мртвих

Један праведан човек по имену Јосиф из Ариматеје затражио је од Пилата дозволу да скине тело Исусово с Крста и да га сахрани у свој нови гроб усечен у стену, што је и учињено. Сахранивши Исуса уз помоћ мајке и жена мироносица које су га помазале миром пре сахране, а које су све време пратиле Христа и у његовим страдањима, Јосиф је навалио на гроб тежак камен.

Трећег дана од распећа, жене мироносице су поново дошле рано на гроб да с мирисима помажу Исуса, како је налагао обичај код Јевреја. Када су дошле, нашле су камен склоњен од врата гроба и гроб празан. На вратима су виделе два анђела у белим одежама од којих су сазнале да је Христос васкрсао из мртвих, као што је за њега и било писано у Св. Писму и као што је и сам рекао својим ученицима пре свога страдања: да ће у трећи дан васкрснути. Успут су мироносице сусреле самог Исуса Христа, који им је рекао да то јаве његовим ученицима. Испуњене великом радошћу, али и страхом, мироносице су отишле и јавиле Петру и осталим апостолима да је Христос устао из мртвих. Отрчавши до гроба, ученици су се и сами уверили да је Христос васкрсао из мртвих.

Потом се васкрсли Исус јавио двојици својих ученика на путу за Емаус. У почетку, док је ишао с њима, они га нису познали. Тек кад је преломио хлеб и благословио га дајући им га, њима су се отвориле очи и они су познали да је то Исус. На крају кад су били сви ученици сабрани на једном месту ради молитве, Христос је ушао кроз затворена врата и показао им се поздравивши их поздравом: Мир вам. Да би показао да је истински телом васкрсао, Христос је узео комад печене рибе и меда у саћу и јео пред њима. Истовремено их је упутио да свим људима проповедају управо васкрсење из мртвих, пре свега Његово, а затим и свих људи. Том приликом није био присутан ученик Тома који, кад су му остали говорили да су видели Исуса васкрслог, није веровао. Одговорио им је да неће веровати да је Исус васкрсао све док не види самог Исуса и док не провери његове ране задобијене од клинова и од копља којим је Исус прободен. Зато им се Исус поново јавио кад су сви били опет сабрани на једном месту ради молитве. Том приликом на молитви је био присутан и

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

апостол Тома. Христос га је позвао и рекао му да пружи руку своју и додирне његове ране и да не буде неверан него веран рекавши му том приликом: Блажени су они који нису видели, а верују у Христа и васкрсење Христово. Христос је после свог васкрсења 40 дана остао са својим ученицима благосиљајући и ломећи хлеб заједно са њима, тј. служећи Св. Евхаристију.

После тога Исус је повео своје ученике до Витаније, подигао је своје руке, благословио их и узнео се на небо. Претходно им је обећао да ће поново доћи у сили и слави, а дотле ће им послати Светог Духа који ће их научити свакој истини. Десет дана после тога, тачније у 50. дан од васкрсења, на дан Педесетнице, када су сви ученици његови били сабрани на једном месту ради молитве, послао им је Св. Духа у виду огњених језика, који су лебдели над сваким од ученика. У тај час их је Духом преобразио у своје апостоле, оденувши их силом, тј. подаривши им јединствене дарове Св. Духа: да говоре страним језицима, храброшћу, силом чудотворства и другим даровима.

Мноштву народа, сабраном око куће где су били апостоли, чувши необичну буку, обратио се ап. Петар. Он им је том приликом саопштио о васкрсењу Исуса Христа и говорио им о томе да је Исус Христос обећани Месија, Син Божији. Позвао је људе да се крсте и да приме Духа Светог, који ће их сјединити с Христом ако желе да се спасу. Том приликом је крштено око 3000 душа и они су сачињавали прву Цркву, заједницу која је живела у љубави и представљала пример љубави и братског живота међу људима. Сви који су крштени у име Исуса Христа крштени су с надом да ће Христос брзо доћи и да ће коначно укинути смрт и основати Царство Божије на земљи. Од тог дана, Црква Христова расте и увећава се све док читава васељена не постане Црква Христова.

Подсети се и одговори

1. У који је дан Христос васкрсао из мртвих?
2. Како је Исус Христос васкрсао из мртвих?
3. Ко је први открио Христово васкрсење и на који начин?
4. Када се васкрсли Христос показивао својим ученицима?
5. Шта се десило после Христовог васкрсења?
6. Објасни појам Цркве Христове?

ТУМАЧЕЊЕ ДОГАЂАЈА ВЕЗАНИХ ЗА ХРИСТА И ЊЕГОВ ЖИВОТ

Зашто је Син Божији постао човек? Зашто је Исус Христос рођен као човек на начин како је рођен: од Духа Светог и Марије Девојке, Дјеве? Шта значе догађаји везани за живот Исуса Христа за нас и наш живот?

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Зашто је Бог требало да постане човек?

Бог је открио свој план о свету људима кроз оваплоћење свог Сина, који је постао човек Исус Христос. Исус Христос је Син Божији – Бог који је ради нашег спасења постао човек. Зашто је Син Божији постао Човек?

Бог је пре стварања света замислио да се сва створена бића сједине са његовим Сином и да тако постоје вечно. Јер, сва створена бића Бог је створио ни из чега и она не могу да постоје сама за себе, без да се сједине са Богом, односно са Сином Божијим. Бог је зажеleo да створена бића буду тело његовог Сина, а Син Божији да буде личност тога тела, као би живела вечно. Другим речима, Бог је створио бића са циљем да она постоје као Црква, заједница свих створених бића са Сином Божијим који би био њена глава.

Овај свој план о свету Бог је наговестио још на почетку историје кад је створио човека. Приликом стварања човека, кога је створио по лику свога Сина, Бог је сва бића потчинио човеку. Човек је личност чију природу, тј. чије тело чине сва створена бића. По речима св. отаца, човек је цео свет у малом.

Међутим, као што смо већ нагласили, Бог није хтео да створена бића буду у јединству са његовим Сином без њиховог слободног пристанка. Зато је Бог дао човеку слободу. Да се сва створена бића преко човека слободно сједине са Богом Сином. Без човека и његовог слободног јединства с Богом не би могао ни човек, ни остала природа, да постоје вечно. Зато је кључно биће у постојању света, осим Сина Божијег и човек. Без њега и његовог слободног пристанка, није могло да дође до сједињења створених бића са Сином Божијим. Свако насилно сједињење природе са Сином Божијим, мимо учешћа човека, тј. мимо слободног пристанка творевине, било би мучење за творевину и њено уништење. Човек је једини који има слободу и он је једини могао да буде посредник у сједињењу створене природе и Бога. Да би створена природа постојала вечно, потребно је било да се слободно сједине Син Божији и човек. Тачније, потребно је било да Син Божији постане човек, са слободним допуштењем човека, и да Син Божији уместо човека буде глава целокупне творевине, како би човек постао Син Божији а остала творевина Тело Сина Божијег.

Да је први човек пристао на овај план Божији још на почетку историје, Син Божији би сишао и сјединио би се са човеком Адамом и постао би Богочовек. На овај начин би Син Божији постао човек и носилац постојања целокупне творевине, а човек би у Сину Божијем постао син Божији по благодати. По речима св. Максима Исповедника: “Човек би толико постао Бог, колико би Бог постао човек”. Управо онако како се ми кроз крштење сједињујемо са Христом Духом Светим и постајемо Христос. На овај начин читава творевина би постала једна заједница чија је глава Син Божији, Христос, тј. постала би Црква.

Овим сједињењем Сина Божијег и човека остварило би се оваплоћење Сина Божијег и вечно постојање не само човека, него и свих створених бића преко човека. Зато што је Бог у човеку Адаму, на почетку историје, сјединио све људе и сву природу. Сједињењем Сина Божијег са човеком, што би значило оваплоћење, очовечење Сина Божијег, сва природа би се сјединила са Сином

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Божијим. У том сједињењу, човек и сва природа, вечно би постојали у личности Сина Божијег. Јер, мимо заједнице с Богом, човек и остала створена бића не могу да постоје. На овај начин оваплоћени Син Божији, Христос, постао би заједница многих људи и природе – постао би Црква. Црква би била Тело Сина Божијег, тј. Тело Христово, а личност тога тела била би личност Сина Божијег.

Подсети се и одговори

1. Зашто је Син Божији постао човек?
2. Шта је Бог зажелио да се деси са његовим створењима по њиховом стварању?
3. Шта би било са створеним бићима да се нису сјединила с Богом у Христу?
4. Шта бива са човеком који се сједињује с Христом?

УЛОГА СЛОБОДЕ ЧОВЕКА-МАРИЈЕ ДЈЕВЕ У РОЂЕЊУ СПАСИТЕЉА

“А у шести месец посла Бог анђела Гаврила у град... Назарет; к девојци испрошеној за мужа по имену Јосифа из дома Давидова; и девојци беше име Марија. И ушавши к њој анђео рече: радуј се, благодатна! Господ је с тобом, благословена си ти међу женама. А она видевши га уплаши се од речи његове и помисли: какав би ово био поздрав? И рече јој анђео: не бој се, Марија! Јер си нашла милост у Бога. И ево затруднећеш и родићеш сина, и надени му име Исус. Он ће бити велики и назваће се Син највишега, и даће му Господ Бог престо Давида оца његовог; И цароваће у дому Јаковљевом вавек, и царству његовом неће бити краја. А Марија рече анђелу: како ће то бити кад ја не знам за мужа? И одговарајући анђео рече јој: Дух Свети доћи ће на тебе и сила највишега осениће те; зато и оно што ће се родити биће свето и назваће се Син Божији... Јер у Бога је све могуће што рече. А Марија рече: ево слушкиње Господње; нека ми буде по речи твојој.” (Лк 1, 26-38).

После одбијања првог човека Адама да се сједини са Сином Божијим и да тако он и природа у њему живе вечно, Бог није одустао од свог првобитног плана. То нам је сам Бог показао кроз рођење Сина Божијег као човека Исуса Христа.

Међутим, као што је то Бог хтео на почетку историје, а то је да сједињење Сина Божијег са човеком буде израз и човекове слободе, то и сада Бог жели. У опису рођења Сина Божијег као човека који нам доноси ап. Лука види се да у овом догађају Бог не врши насиље над човеком. Богородица Марија слободно пристаје да роди Сина Божијег, спаситеља света и то изражава речима: “Ево слушкиње Господње; нека ми буде по речи твојој”. Иако је само зачеће Исуса Христа без учешћа мужа било нешто што превазилази људску логику, па самим тим и разумевање Марије Дјеве, што она и изражава речима: „Како ће то бити

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

кад ја не знам за мужа?", она ипак прихвата вољу Божију да се то деси. Ово је утолико важно јер Богородичино прихватање нечега што је по људској логици апсолутно немогуће изражава Маријину веру, тј. њену апсолутну слободу да роди Спаситеља света. Јер, прихватање нечега што превазилази природне законе и људску логику, што се не може објективно потврдити изражава савршену веру, апсолутну слободу човека. Господ жели да наше спасење, тј. јединство с Њим, буде израз наше апсолутне слободе, и зато нам то ничим не намеће. Речју, оставља нам апсолутну слободу да можемо и да Га не прихватимо ако не желимо.

Зачећем Господа Исуса Христа од Духа Светог и Марије Дјеве дошло је до сједињења Бога и створене природе тиме што је Син Божији постао човек. Рођењем Сина Божијег као човека остварио се првобитни план Божији о творевини. Ово сједињење, као што смо видели, догађа се уз апсолутну сагласност човека, тј. Марије Дјеве, која своју слободу изражава тако што допушта да се оствари воља Божија, супротно, дакле, првом човеку Адаму, који је своју слободу изразио тако да одбије заједницу с Богом. Зато смо ми људи неизмерно захвални Богородици што је она прихватила да роди Сина Божијег као човека који је спаситељ свих нас и све природе. Ова слобода човека у прихватању воље Божије у делу спасења присутна је и у Христу као човеку, што ћемо касније и видети, и она указује на то да је спасење света немогуће без слободног учешћа човека.

Подсети се, размисли и одговори

1. Шта нам је донело рођење Исуса Христа?
2. На који начин се зачео Син Божији као човек?
3. Шта је Богородица показала тиме што је пристала да роди Христа Сина Божијег Спаситеља света?
4. Зашто смо ми неизмерно захвални Богородици?

РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО КАО ЧОВЕКА ОД ДУХА СВЕТОГ И МАРИЈЕ ДЈЕВЕ

Рођењем Сина Божијег као човека испуњено је оно што је Бог желео да се деси још на почетку историје. Да Син Божији постане човек, да би у њему људи и сва творевина постали синови Божији и живели вечно, а да се све то деси слободним пристанком човека.

Син Божији се родио као човек од Духа Светог и Марије Дјеве, без учешћа мужа. Није се родио као што се сви људи рађају, од мужа и жене, већ од Духа Светог и Марије Девојке. Шта показује овакво Христово рођење?

Христово натприродно рођење показује најпре то да је он Син Божији који постоји и пре него што се родио као човек. Христос је Бог, вечни Син Божији, који је ради нашег спасења постао човек. Он се посредством Св. Духа

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

одозго родио, тј. ушао је у историју тако што је постао човек, не престајући да буде Син Божији. Својим рођењем Син Божији је узео у своју личност и људску природу, односно постао је човек као и ми. На овај начин се остварила првобитна замисао Божија о творевини.

Самим Христовим рођењем, међутим, није завршено дело спасења. Исус Христос је после рођења као човек требао да изврши и оно што је први човек Адам одбио да учини. Требао је да принесе сву створену природу Богу. Првобитни човеков задатак састојао се у томе што је човек, пре него што је Син Божији сишао и сјединио се с њим, требало да принесе, тј. да усмери сву створену природу ка Богу. Први човек Адам је одбио да принесе природу Богу да би се она сјединила са Сином Божијим. Хтео је да буде он сам бог и независан од Бога и зато је природу принео себи, а не Богу. Оставши сам, тј. одвојивши се од Бога, умро је, односно, постали су смртни и он и природа. Јер, ако природа умире, тада и човек умире. После одбијања првог човека да принесе природу Богу, и природа је остала смртна. Изгубила је могућност да постане бесмртна. Јер, само преко човека и уз његов слободан пристанак, Син Божији је могао да узме створену природу и сједини је с Богом, како би природа живела вечно. Без Бога и заједнице с Њим, нема живота човеку и природи, али и без човековог слободног приноса природа није могла да буде узета од Сина Божијег и сједињена с Богом.

И поред одбијања првог човека да сарађује на остварењу плана Божијег о свету, Бог није напустио свет. Није одустао да спроведе свој план у дело да би створена природа и људи живели вечно. Наравно, желео је да спасење природи поново дође кроз човека. Међутим, после пада Адама, сви људи су постали смртни. Нови људи који су се рађали од Адама и Еве, такође су се рађали смртни. Сви људи који се рађају од мужа и жене, тј. на начин који су увели Адам и Ева после одрицања од Бога, наслеђују смртну природу прародитеља и рађају се као смртна бића. Смрт се у природи преноси природним раћањем, од мушког и женског. Да би човек могао да буде спаситељ природе од смрти требао је најпре он сам да буде бесмртан. Да би био бесмртан морао је да се роди на други начин. То значи, ако је Бог хтео да спасење створеним бићима дође кроз човека, тј. да се створена природа сједини с Богом преко човека да би се на тај начин спасла од смрти, онда је он требало да постане човек. И није било другог начина, јер су после човековог пада сви људи и сва природа постали смртни, него да Син Божији постане човек. Христос се родио као човек, не од мужа и жене, него од Духа Светог и Марије Дјеве. Исус Христос је постао човек, нови Адам, какав је био први Адам пре греха. Исус Христос је као човек бесмртан зато што се родио на други начин. Исус Христос је прави човек, безгрешан, савршен човек, управо зато што се родио на другачији начин него што се рађају сви остали људи: од Духа Светог и Марије Дјеве. Исус Христос је савршени Бог и савршени човек – Богочовек и спаситељ је природе од смрти јер је и сам слободан од смрти. Својим оваплоћењем, Син Божији је постао човек, Нови Адам, не престајући да буде Син Божији, док је човек у њему постао Син Божији, не престајући да буде човек. Син Божији се родио као човек Исус Христос, Нови Адам и испунио је оно што је први човек одбио, тј. принео је, сјединио је створену природу с Богом.

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Подсети се, размисли и одговори

1. Зашто је Син Божији требао да се роди као човек, као Нови Адам?
2. Зашто је Христос, као нови Адам, требало да се роди на другачији начин него што се ми рађамо?
3. Како се смрт преноси у створеној природи?
4. Зашто је Христос савршени Бог и савршени човек?
5. Зашто се Исус Христос назива Нови Адам?

Шта нам показује живот Господа нашег Исуса Христа?

Живот Исуса Христа, онако како нам га описују јеванђелисти, ученици Христови, јесте љубав према Богу Оцу, људима и природи.

Христос је, пре свега, показивао својим животом неизмерну љубав према свом Богу Оцу. Тој љубави он није претпостављао нити јело, нити богатство, нити славу. То показује кушање Христово од стране ђавола. Чак је и своје најближе рођаке по телу и пријатеље упозоравао на то да он све што ради, ради пре свега из љубави према Богу Оцу. Христос страда из љубави према Оцу и живот свој полаже не желећи да се одрекне свога Оца.

Христос је, истовремено, неизмерно волео и све људе, без обзира на њихову националност, коме друштвеном сталежу припадају, да ли су грешни или праведни и тд. То је Христос показао тиме што је хранио гладне, лечио болесне, васкрсавао мртве. Међутим, Исус Христос је све људе, са којима је долазио у контакт, позивао да иду за њим и усмеравао их Богу Оцу коме је и сам био одан. То је чинио ради спасења људи. Он је на крају и умро да би нас људе и целу творевину спасао од смрти тиме што би нас привео свом Оцу. Та љубав Христова према људима и природи је неодвојива од његове љубави према Богу Оцу. Због тога што је његов Бог Отац управо то желео: да Христос постане човек и да спаси све људе и сву творевину тако што ће их привести Богу Оцу и основати Царство Божије.

Христос је створио једну посебну заједницу од људи који су веровали у њега као Сина Божијег и спаситеља. Та заједница је прва Црква коју је водио Исус Христос и која је била усмерена ка Богу Оцу. Њени чланови су се разликовали од других људи и других заједница по начину живота. Та разлика се види најпре у томе што су они оставили све и пошли за Христом и што су се заједно са Христом надали брзом остварењу Царства Божијег на земљи. Сходно томе они су живели као да су већ у Царству Божијем. Бог им је био Отац Господа Христа док су они међу собом били као браћа. Делили су међу собом све што су имали. На друге људе, који још увек нису били чланови Цркве, гледали су такође као на браћу јер су се надали да ће и они убрзо постати чланови њихове заједнице, зато што Бог жели да сви људи постану чланови његовог Царства.

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

Исус Христос нам, дакле, својим животом као човек показује како и ми треба да живимо да бисмо постали чланови будућег Царства Божијег. Садржина тог живота се састоји у томе да смо у заједници са Христом, а преко њега са Богом Оцем и да живимо сад и овде као што ћемо живети у будућем Царству. Тачније, да будемо чланови Цркве, тј. Литургијске заједнице и да волимо Бога и све људе, тј. да све људе гледамо као самога Господа Христа, од кога нам зависи живот. Јер, и Христос је човек.

Подсети се и одговори

1. Кога је Христос највише волео?
2. На који начин је Христос показивао своју љубав према Богу Оцу?
3. Кога је још Христос волео и зашто?
4. На који начин је Исус Христос показивао своју љубав према људима?
5. Какву је заједницу људи основао Господ Исус Христос?
6. Како ми треба да живимо да бисмо били хришћани, тј. прави људи као Исус Христос?

Зашто је Исус Христос требало да умре да би нас спасао од смрти?

Бог Отац је зажелио да нас и сва остала бића створи из небића и да учини да вечно постојимо у заједници с Њим. Наравно то су исто желели и Син и Дух Свети. Зато је Син прихватио да он буде тај који ће се сјединити с нама и постати човек да би људи и сва остала природа у њему живели вечно.

Међутим, као што смо то већ нагласили, Бог није желео да се сједини с нама без слободног пристанка човека. Тај слободни пристанак да се сједини са Сином Божијим први човек је требао да пројави на тај начин што ће целокупну природу принети Богу. Када је то први човек Адам одбио да учини Син Божији је постао човек и принео је слободно Богу Оцу створену природу.

Син Божији је, дакле, добровољно пристао да он буде тај који ће постати човек и испунити првобитну замисао Бога Оца о вечном постојању света: да сва створена природа преко човека, његовим слободним пристанком, буде принесена Богу и сједињена с Њим. Када смо ми својом погрешном употребом слободе одбацили Бога и кад смо одбили да створену природу принесемо Богу па смо тако постали смртни, Син Божији је постао човек, Нови Адам и умро је приносећи природу Богу, да би нас и целу природу спасао од смрти и даровао нам живот вечни. Да први човек Адам није одбио да изврши своју дужност Христос не би умро, иако би и тада Син Божији постао човек ради сједињења творевине с Богом. После греха првог човека, чија суштина је слободно одрицање од Бога а што је за последицу имало смрт, Христос је умро одричући се као човек себе и своје воље ради испуњења воље Бога Оца. Први човек Адам је рекао Богу неће твоја воља да буде него моја, мислећи да ће на овај начин

**ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

себи обезбедити вечни живот и умро је, док је Исус Христос рекао Богу Оцу супротно Адаму: „Оче, не моја воља, него Твоја нека буде,, и умро је из љубви према Богу Оцу и тиме нам је обезбедио вечни живот. Христова смрт је за последицу имала васкрсење из мртвих и живот вечни.

Син Божији, Исус Христос, добровољно је умро за нас да би нас спасао од смрти. Није морао то да учини зато што је он Син Божији и бесмртан је по природи. Он је такође безгрешан и савршен човек, јер се родио на дргачији начин него што се рађају сви остали људи. Он је и као човек био слободан од смрти. Син Божији је то учинио слободно из превелике љубави према свом Оцу, да би испунио његову жељу, и према нама да би нас спасао од смрти. Својом смрћу из љубави према Богу Оцу Исус Христос је и нама показао на који начин можемо и ми да остваримо живот вечни: то се остварује кроз наше поистовећење са Христом, тј. кроз Крштење у коме умиремо са Христом и васкрсавамо с њим рађајући се за нови, вечни живот. Утолико смо ми бескрајно благодарни Господу Исусу Христу што је он умро за нас, да би нас избавио од смрти, иако то није морао да учини.

Подсети се и одговори

1. Какав је био Божији план о свету?
2. Шта је требало да уради човек по Божијој замисли да би створена природа живела вечно?
3. Које су последице човекове непослушности према Богу?
4. Шта је учинио Господ наш Исус Христос поставши човек?
5. У чему се огледа промена првобитног плана Божијег о спасењу света након Адамовог греха?
6. На који начин можемо и ми да остваримо живот вечни?
7. Због чега ми треба да будемо неизмерно захвални Богу?

ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО

“Људи Израилци! чујте речи ове: Исуса Назарећанина, човека од Бога потврђена међу вама силама и чудесима и знацима које учини Бог преко њега међу вама, као што и сами знате, овога по одређеном савету и промислу Божијем преданог примисте и рукама безаконика приковасте и убисте. Њега Бог васкрсе, раздрешивши муке смрти, јер не беше могуће да га она држи” (Дап 2, 22-24).

По сведочанству апостола очевидаца, Бог Отац је Духом Светим подигао Исуса Христа из мртвих, трећега дана по његовој смрти.

Овај догађај је сама суштина хришћанске вере. Јер, спасење људи и природе јесте спасење од смрти. Христос је добровољно умро за нас по вољи

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

Бога Оца, али га је Бог трећег дана васкрсао из мртвих. На овај начин је Христос победио смрт. Јер, да Христос није васкрсао, ми бисмо још увек били робови смрти. Отуда без васкрсења Христовог, које је залог нашег васкрсења, јер смо сви сједињени са Христом, узалудна је наша вера. По речима апостола: “Ако Христос није устао, узалудно је проповедање наше, а узалудна је и вера ваша” (1Кор 15, 14). Међутим, пошто је Христос васкрсао из мртвих, онда ћемо и ми васкрснути.

Христос се, по васкрсењу, показивао својим ученицима, јео је са њима, разговарао итд., што све указује да је васкрсао телом. Јело је потребно ради одржања живота. Будући да после васкрсења више не умире, да је победио смрт, Христос самим тим није имао потребу за јелом. Јео је због тога што се показивао својим ученицима на Евхаристији, која је била заједничка трпеза Господа са његовим ученицима, и да би на тај начин показао ученицима да је стварно васкрсао телом. Ово је утолико важно ради нашег спасења, јер указује на то да је вечни живот васкрсење и живот у телу. Без васкрсења тела не можемо говорити о спасењу, тј. о вечном животу људи. Утолико пре ако под спасењем подразумевамо спасење од смрти, што је и суштина хришћанске вере, јер смрт је пре свега смрт тела. Укидање смрти значи вечни живот тела, а самим тим и вечни живот природе. Јер, наше тело је саставни део природе. Ако оно живи, и природа ће живети.

Тиме што се васкрсли Христос пројављује у Евхаристији св. апостоли указују да сваки човек који жели да живи вечно потребно је да оствари заједницу с васкрслим Христом. А то може да постигне једино ако постане члан Евхаристије и ако заједно учествује у јелу са Господом Христом.

Христово васкрсење, међутим, иако је истинито и реално, почетак је и преокус свеопштег васкрсења људи и као да није потпуно и коначно без општег васкрсења свих мртвих. По речима ап. Павла: “Ако нема васкрсења мртвих, то ни Христос не уста... Јер ако мртви не устају, ни Христос не уста... Али Христос уста из мртвих и би новина онима који умреше. Јер будући кроз човека би смрт, кроз човека и васкрсење мртвих. Јер како по Адаму сви умиру, тако ће по Христу сви оживети. Али сваки у свом реду: новина Христос; а по том они који вероваше у Христа о његовом доласку” (1Кор 15, 13-23).

На овај начин је у Исусу Христу испуњен првобитни план Божији о сједињењу створене природе са Сином Божијим, преко човека. Људи и природа су оваплоћењем Сина Божијег, посредством Св. Духа, постали Тело Христово, а глава, односно личност, тог тела је Христос. Тело Христово је не само једно индивидуално људско тело, него заједница многих личности које чине Христово Тело. Тачније, Христос је постао Црква – заједница многих, чија је глава Син Божији.

У васкрслост Христу спасена је целокупна створена природа: како људска тако и остала природа. Међутим, људи нису само природа, они су и конкретне личности. Зато, ако желимо да живимо вечно као конкретне личности потребно је да слободно остваримо заједницу са Христом. Као што су то учинили и други људи. Јер, догађаји везани за Христа у којима се остварује наше спасење јесу догађаји заједништва више личности и природе. На пример,

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

у Христовом рођењу учествују Бог Отац својим благовољењем, тј. благосиљајући да се то догоди, Дух Свети који је посредник и Пресвета Богородица која слободно рађа Христа. И у осталим догађајима везаним за наше спасење у Христу, такође учествују многе личности. На крају, васкрсли Христос у коме је створена природа победила смрт пројављује се у Евхаристији као заједници многих. Исус Христос је, дакле, једна конкретна личност, али неодвојива од Бога Оца, Св. Духа, Мајке Богородице, апостола, као и природе, коју Син Божији узима у своју личност. Истовремено и остали су конкретне личности у заједници са Христом и међу собом. То значи да је Христос Црква, тј. заједница многих личности и природе у једној личности Сина Божијег. Ми, остали људи, можемо да остваримо заједницу са Христом и да вечно живимо као конкретне личности кроз Крштење постајући на тај начин чланови Цркве.

Подсети се и одговори

1. У чему је суштина Хришћанске вере?
2. Зашто је васкрсење Христово важно за нас људе?
3. Ко је васкрсао Христа из мртвих?
4. Како се Христос показао својим ученицима по васкрсењу?
5. Зашто је Христос јео после свога васкрсења?
6. У ком догађају су се сретали васкрсли Христос и његови ученици?
7. Ако желимо да и ми постојимо вечно као конкретне личности, с ким треба да остваримо заједницу?
8. Где ми можемо да сретнемо васкрслог Христа и да се сјединимо с Њим?

О ХРИШЋАНСКОЈ УМЕТНОСТИ УОПШТЕ

Уметност, а у оквиру ње и сликарство, јесте специфичан израз људског духа. Ако ишта карактериште човека и чини га различитим од свих других живих бића, онда је то његова склоност ка уметности. Кроз уметност човек пројављује своју боголикоост, тако што уметничко дело сведочи да човек жели да створи један свој свет, нешто што ће бити израз његове слободе. Наравно, ако се уметност схвати као слободно стваралаштво човека, а не копирање постојећег. Уосталом права уметност није копирање, односно прецртавање датог света, већ оригинално дело. Тежећи да буде уметник, човек настоји да свет који ствара буде израз његове слободе. Речју, уметност открива да човек жели да буде Бог, да све што постоји буде израз његове слободе.

Човек, међутим, није Бог и не може да ствара ни из чега. Човек је, будући да је и сам створен, ограничен датом природом. Човек, хтео он то или не хтео, ограничен је датостима, тј. законима природе коју није он створио, већ му је дата од Бога. И управо то је и највећи проблем човека и највећи изазов његовој слободи- *датост постојања*. Међутим, упркос томе, човек се не мири с том

**ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе**

датошћу и жели да постоји слободно и да створи свој свет, који ће такође бити израз његове слободе. Одатле генерално извире уметност, али и хришћанска уметност пре свега.

Ослонци, на којима прави уметници темеље постојање својих дела, могу бити различити. Но сви они зависе од тога шта конкретни уметник верује да једном бићу које он ствара даје постојање. За разлику од уметности која може да изражава свет на један копистички начин, тј. да прецртава оно што види у природи, или, пак, да ствара један свет без Бога, хришћанска уметност извире из вере човека да свим створеним бићима Христос даје постојање. То постојање се пројављује у форми будућег Царства Божијег које је заједница свих створених бића са Христом Господом. Будуће Царство Божије је по веровању хришћана силазак Сина Божијег у свет и сабрање, тј. сједињење свих људи и целе природе око Њега и у Њему. У том Царству неће бити смрти. Сви људи који су остварили заједницу са Сином Божијим, Христом и сва природа живеће вечно. Темелј на коме сва бића оснивају своје постојање за хришћанина јесте Бог, тј. Син Божији, Исус Христос. Будуће Царство Божије је образац не само за хришћанску уметност, него и за хришћански живот.

Хришћанска уметност, као и целокупни живот Цркве, од најранијих времена изражавају стање човека и света онаквим какви ће они бити у будућем Царству Божијем. Хришћанска уметност показује човека и остала створена бића, не онаквим какви су они сада у историји, већ какви ће они бити када дође Царство Божије и кад нестане смрти. Посматрање света из перспективе будућег Царства Божијег од стране хришћанског уметника манифестује се у хришћанској уметности кроз елементе који указују на силазак Бога у свет који обухвата свако створено биће, а посебно човека, и даје му димензију бесмртности, тј. вечности.

То се најбоље види на примерима кад хришћански уметник слика људе. Он их слика тако да они буду у исто време и богови и људи. С једне стране, да својим ликом и положајем изражавају као да су вечна бића, тј. да изражавају заједницу са Господом Христом, док, с друге стране, ти исти људи не престају да буду људи од крви и мяса, конкретне историјске личности. То се примећује на основу тога што су људи на иконама као личности везани за Христа, док је њихова природа ослобођена елемената који проузрокују њену смрт. Јер, смрт која се састоји у природи управо руши природу сама по себи, води је ка ништавилу. Зато хришћански уметник не тежи да ослободи природу од смрти њоме и њеним природним законима, већ спасење природе види у заједници са Христом.

Што се тиче остале природе она се тако приказује у хришћанској уметности да њено постојање такође зависи од Христа. Примера ради, кад се слика Христос, брда, дрвеће, као и животиње, усмерене су ка њему. За хришћане, а самим тим и за уметнике хришћане, постојање природе, или тачније њено ослобођење од смрти, могуће је само у заједници с Богом, тј. са Христом Сином Божијим. Отуда православни уметник слика свет Христолико, сједињује га са Христом.

ТЕКСТ УЦБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА за шести разред основне школе

Хришћанска уметност, дакле, изражава слободу ствараоца на тај начин што пројављује бића онаквим каква ће она бити у будућем Царству Божијем – сједињена са Христом. Јер, хришћански уметник очекује од Христа да бићу које слика да вечно постојање, зато га и везује за Христа.

Хришћани су у Исусу Христу препознали Сина Божијег, тј. препознали су Бога који је сишао у свет да људе и природу спаси од смрти. Христос није само човек, него и Син Божији. То је потврђено Христовим васкрсењем из мртвих. Син Божији је постао човек и пројавио се већ у историји и то као Црква: као заједница многих око Христа. Будуће Царство Божије, по веровању Хришћана већ је почело у историји и то као Црква. Отуда хришћанска иконографија истовремено изражава веру уметника, која је усмерена на будуће Царство Божије, и историјску реалност бића сједињених са Христом у њиховом Евхаристијском начину постојања.

Размисли и одговори

1. Зашто је једино човек способан да буде уметник?
2. Шта је права уметност?
3. Шта хришћански уметник изражава својим стваралаштвом?
4. На који начин хришћанска уметност открива будуће Царство Божије?

ХРИСТОВ ЖИВОТ У СВЕТЛУ ХРИШЋАНСКЕ УМЕТНОСТИ

Указаћемо на неке елементе хришћанске уметности, везане за Христов живот, у светлу изречених напомена о хришћанској уметности и њеном циљу, тј. о вери хришћанског уметника у будуће Царство, која се пројављује у његовом сликању Христа и догађаја везаних за његов живот.

Све иконографске сцене које приказују Исуса Христа настоје да га не прикажу као обичног човека, већ, пре свега, као Сина Божијег. На основу којих елемената то можемо закључити посматрајући Христову икону?

Најпре на основу ореола, тј. светлосног венца који је око главе Христове или око читавог Христа, као што је то у сцени преображења Христовог. Ореол означава да је Бог Отац у заједници с њим и он га овенчава својом божанском славом. Божанство Христово је истакнуто и на друге начине. Пре свега тако што је Христос увек у центру сцене док други људи око њега су упућени на њега. Људи који окружују Христа управо својим односом према њему показују да је он за њих Син Божији, Христос Спаситељ. Све оно што Христос чини у складу је са пророчанствима о њему, тј. са већ у Старом Завету најављеним догађајима. Будући да су сви ти догађаји израз воље Бога Оца, Христос се јавља као онај који својим животом у историји испуњава вољу Оца. Тиме он показује да је везан за Бога Оца као личност, што значи да је он Син Божији. Такође, и Бог Отац се пројављује у различитим облицима, али увек преко Исуса Христа и у вези са

ТЕКСТ УЏБЕНИКА ПРАВОСЛАВНОГ КАТИХИЗИСА
за шести разред основне школе

Христом. Тиме иконописац жели да истакне да Бог Отац показује Исуса Христа и сведочи за њега да је он Син Његов, Син Божији.

Што се тиче човечанства Христовог, оно је неспорно у иконографији. Почевши од сцене рођења, Христос се рађа као и сви други људи, купају га по рођењу, повијају у пелене итд., па све до страдања, где се показује да је Христос заиста умро на крсту (из његових ребара тече крв и вода што је доказ о смрти) и васкрсења где се Христос показује у људском телу, онаквим какав је он био и пре смрти. Дакле, неоспорно је на основу иконографских приказа да је Исус Христос човек као и сви други људи.

Међутим, и сцене које приказују Христа као реалног човека неодвојиве су од елемената који показују да је он и у тим ситуацијама Син Божији. Примера ради, смрт Христова се слика тако да она показује да то није смрт једног обичног човека, већ Сина Божијег који је постао човек. Довољно је видети православно распеће Христово (нпр, Студеничко Распеће) и то закључити. Посебно је карактеристично приказивање васкрслог Христа.

Васкрсли Христос се слика са телом на коме су видљиви трагови његовог страдања, ране од клинова на рукама и ногама, као и ребра прободена копљем. То је зато да би се показало да Христово васкрсење није привид и пројава Христа као духа, већ да је он телом васкрсао и то истим оним телом које је имао и пре смрти. Међутим, све ране које се виде на телу Христовом приказане су тако да остављају утисак да оне више не утичу на живот тела, тачније не угрожавају Христов живот. Ово указује на то да уметник жели да нагласи историчност Христовог васкрсења, али да је васкрсло тело преображено у односу на оно пре смрти и да оно више не умире.

Дакле, хришћански уметник приказује својим делима Христа и сцене из његовог живота тако да кроз њих открива своју веру у Исуса Христа као спаситеља света, идентичну оној вери коју су имали апостоли и остали ученици Христови у Христа кроз векове. Тако је и црквена уметност израз вере у Исуса Христа као Сина Божијег, који је постао човек, страдао и васкрсао ради нас и нашег спасења, а коју изражава Црква на различите начине.

У идућем разреду учићемо како се у хришћанској уметности приказују људи и природа у контексту њиховог стања у будућем Царству Божијем.

Размисли и одговори

- 1. Шта жели да прикаже уметник сликајући Исуса Христа и сцене из његовог живота?**
- 2. Који ликовни елементи нам на то указују?**
- 3. Шта пројављује једно хришћанско дело у вези са уметником, тј. творцем тог дела? На који начин то можемо запазити?**